

Krótki zarys historii 3-ciej Brygady Partyzanckiej Armii Krajowej
na Wileńszczyźnie oraz życiorys jej d-cy kpt. Gracjana - Klaudiu-
sza Fróga ps. "Szczerbiec".

Dowódca 3-ciej Brygady Partyzanckiej, Gracjan Klaudiusz Fróg urodził się dn. 8.II.1912 r. we wsi Lasówka w woj. Rzeszowskim.

Pe maturze w 1930 r. w Tarnebrzegu, zdaje egzamin do Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej, którą kończy z I lokatą. Na własne życzenie w roku 1933 zostaje skierowany do 2-go Pułku Strzelców Podhalańskich w Sanoku.

W 1935 r. awansuje na porucznika i zostaje skierowany na przeszkolenie w Centrum Wyszakolenia Breni Pancernej w Medlinie. Po przeszkoleniu otrzymuje przydział do 7-go Batalionu Breni Pancernej w Brześciu nad Bugiem a następnie do 4-go Bat. Czełgów w Grednie. W 1938 r. zostaje przeniesiony do 33 Dywizjonu Samochodów Pancernych w Wilnie.

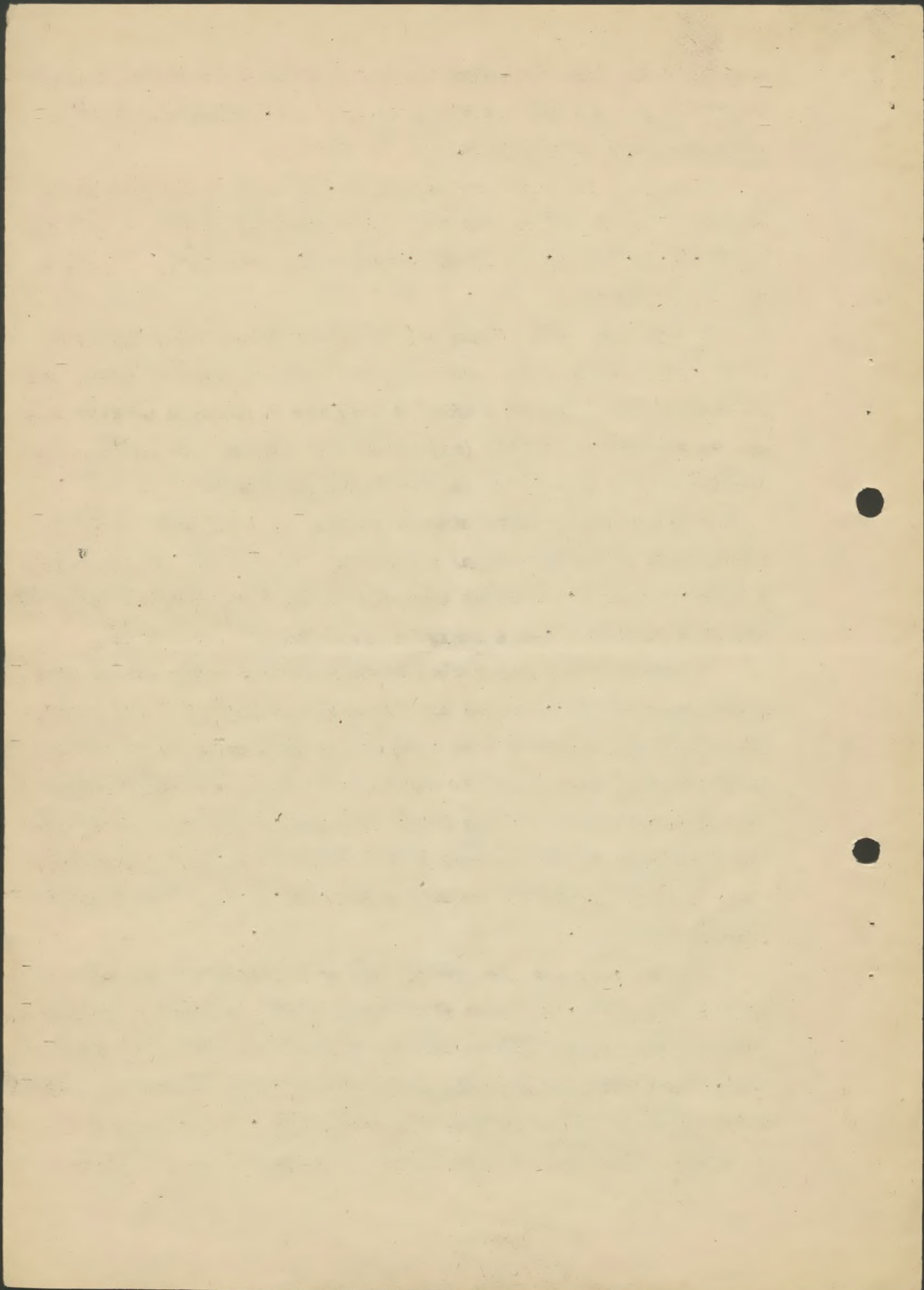
W Wilnie zawiera związek małżeński z Janiną Szemieth-Połuczaińską z domu Trzeciak.

W kampanii wrześniowej, pełniąc funkcję d-ty szwadronu technicznego Wileńskiej Brygady Kawalerii, bierze udział w walkach pod Sulechowem, Pietrkowem, Puławami, Józefowem. W okolicach Tomaszowa Mazowieckiego dostaje się do niewoli niemieckiej.

Z niewoli z obozu w Krakowie w dn. 17.IX.39 ucieka i przedostaje się do Wilna. Bierze udział w konspiracji.

W 1940 r. zostaje aresztowany przez NKWD i osadzony w więzieniu na Łukiszkach. Wychodzi na wolność dzięki temu, że z przygotowanego transportu na wschód, w pierwszym ^{ry} dniu wybuchu wojny niemieckiej, kolejarze polscy, na dwercu w Wilnie, odczepili wagon kolejowy w którym byli wywiezieni oficerowie polscy.

Rezeczyna pewnością działalność konspiracyjną najpierw w ZWZ

a potem w AK. jako komendant dzielnicy Wilno-Sródmieście. W sierpniu 1943 r. otrzymuje rozkaz rozpoczęcia działalności partyzanckiej z grupą spalonych żołnierzy konspiracji.

Gracjan Fróg przybiera pseudonim "Góral" i organizuje 17-osobowy oddział, który przybiera nazwę "Oddział Lotny im. Bolesława Chrobrego". W dniu 13-go września 1943 r. Oddział wyrusza z Wilna w rejon Sużan.

W dniu 4.X. 43 r. łączy się z 7-osobową grupą dowodzoną przez ppor. "Dzika" i udaje się nad jeziora Dubińskie, gdzie grupa "Dzika" która wyszła z Wilna 2 września wybudowała bunkier ziemny. Tu 24-osobowy Oddział przechodzi przeszkolenie wojskowe i partyzanckie oraz przechodzi pierwszy chrzest bojowy.

W końcu października Oddział przechodzi w północny rejon Wileńszczyzny / rejon Wernian/ a następnie na południe Wileńszczyzny w rejon Turgiel. Tu Oddział otrzymuje nazwę 3-cia Brygada Partyzancka AK a dowódca zmienia nazwę pseudonim na "Szczerbiec".

W rejonie działania 3-ciej Brygady zostaje zlikwidowana administracja okupanta. Ludność nie dostarcza kentygentów. Nie działa Arbeitsamt, w związku z czym ludność nie była wysyłana na roboty do Niemiec ani powoływana do pomocniczej służby wojskowej wroga.

Wysłana przeciw 3-ciej Brygadzie, ekspedycja karna składająca się z żandarmerii niemieckiej oraz policji litewskiej i białoruskiej, zostaje kompletnie rozbita w dniu 8.I.44 r. w miejscowości Mikuliszki.

Brygada rozrasta się, tworzą się nowe kompanie i plutony. Uzbiera się przeprowadzając akcje na majątki strzeżone przez Niemców, zasadzki na szesach na kolumny transportu, likwiduje się placówki niemieckie, rezbija się posterunki policji litewskiej i żandarmerii. Brygada walczy zwycięsko z regularnym wojskiem litewskim dowodzonym przez gen. Plechavicziusa a powołanym przez Niemców

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines across the page.

do walki z partyzantami. Brygada nie korzysta z dezbrajania drogą lotniczą ani z dostaw z Komendy Okręgu. W miarę rezerwy Brygady powstają 4 pełne kompanie piechoty, szwadron kawalerii, komp. CKM-ów plutony granatników, kolarzy, żandarmerii, ochrony sztabu i taberów kennyh. Powstają drużyny saperów, łączności i radia. Powstaje własna kolumna samochodowa posiadająca około 40 jednostek samochodowych i pluton motocyklistów. Organizuje się szpital polowy w Oniadowie.

Do połowy maja 1944 r. opanowuje się teren całej południowej Wileńszczyzny.

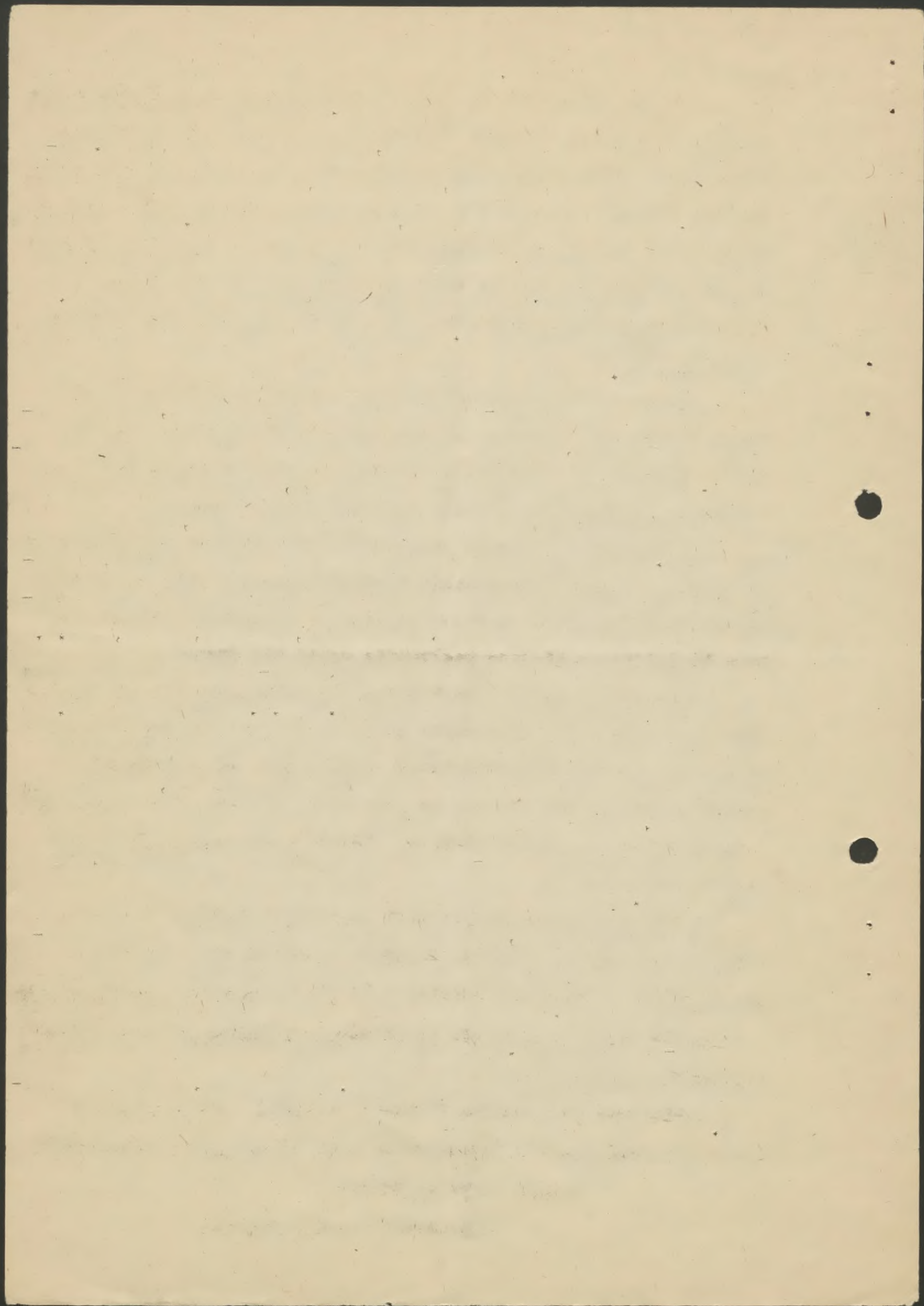
W okresie prawie 11-ty miesięcznej działalności, z małej grupy 24 partyzantów, powstaje oddział liczący w chwili reorganizacji ponad 1.000 żołnierzy kompletnie uzbrojonych, wyposażony w kolumnę samochodową składającą się z samochodów ciężarowych, osobowych i motocykli. Brygada stoczyła 3 większe bitwy /pod Mikuliszkami, Murewaną Oszmianką i Wilnem/ oraz wiele potyczek opanowując 16 miejscowości /między innymi miasto pow. Nowe Treki, Turgiele, Szumsk, itp./.

Jako ciekawostkę można podać fakt, że 3-cia Brygada posiadała własną 23 osobową orkiestrę wojskową b. 85 p.p. z Nowej Wilejki. Członkowie tej orkiestry z kompletem instrumentów /przechowywali je przez cały okres okupacji/ i własnym kapelmistrzem, zgłosili się do Brygady.

Podczas istnienia 3-ciej Brygady zginęło w walkach ok. 100 partyzantów.

W bitwie o Wilno, Brygada walczy w Koleni Kielejowej a następnie w lasach Belmontu i Rowów Sapieżyńskich oraz w dzielnicy Zarzecze i Antekel.

14-go lipca 44 r. "Szczerbiec" zostaje awansowany do stopnia kapitana i odznaczony po raz drugi Sr. Krzyżem Orderu Virtuti Militari.

17-go lipca 1944 r. "Szczerbiec" dostaje rozkaz udania się na spotkanie d-ców polskich Brygad Partyzanckich A.K. z przedstawicielami Armii Radzieckiej w Beguszach. Tam wraz z innymi d-cami Brygad, zostaje podstępnie aresztowany przez wojska NKWD i osadzony w gmachu zajęтым przez NKGB przy ul. Ofiarnej w Wilnie. Po pewnym czasie przeniesiony do więzienia na Łukiszkach w Wilnie a następnie wywieziony ~~na~~ w głąb Rosji do obozu w Riazaniu a potem w Diagilewie.

W marcu 1946 r. ucieka z obozu w Diagilewie razem z mjr. Janem Mickunasem z Dywizji Wołyńskiej oraz Stacewiczem. Dostaje się do Wilna, z którego pod zmienionym nazwiskiem Leśniewski, wyjeżdża do Łodzi, gdzie otwiera warsztat naprawy maszyn.

10.VII.48 r. zostaje aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Po prawie trzyletnim nieludzkim śledztwie zostaje skazany na karę śmierci pod fałszywym zarzutem współpracy z Niemcami. Wyrok wykonano 11.V.1951 r. Miejsce pochowania dotąd nie znane.

W dniu 17.I.59 r. w postępowaniu rehabilitacyjnym po uchyleniu orzeczenia sądów wojskowych przez Sąd Najwyższy, Sąd Wojewódzki dla m. st. Warszawy uniewinnił "Szczerbca" od oskarżenia, stwierdzając, że był skazany na podstawie sfałszowanych dokumentów i wymuszonych zeznań świadków, do których stosowane niedozwolone metody przymusu.

Tablica pamiątkowa-epitafium poświęcona pamięci "Szczerbca" i poległych żołnierzy 3-ciej Brygady, znajduje się w kościele św. Bartłomieja przy ul. Gnilnej w Gdańsku. Tablicę zaprojektowali i wykonali znani art. rzeźb. p. Elżbieta Szczedrowska i p. Robert Pepliński.

Druga tablica, podobna w formie i treści, znajduje się w kościele Matki Boskiej Ostrebramskiej na Żelichowie w Szczecinie.

Krótki zarys opracował :

"Milimetr"- Marian Kerejwo

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.